

2014/027

ONTVANGEN 07 NOV. 2014

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

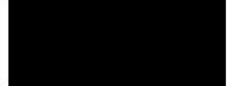
>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Hanzehogeschool Groningen
College van Bestuur
t.a.v. de heer drs. H.J. Pijlman
Postbus 30030
9700 RM GRONINGEN

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
IPC 2250

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Datum 06 NOV. 2014

Betreft Aanvraag doelmatigheidstoets wo-masteropleiding European Master in Sustainable Energy System Management

Onze referentie
691798

Uw brief van
3 september 2014

Uw referentie
O&O 145061

Geachte heer Pijlman,

Met uw brief van 3 september 2014, door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) ontvangen op 8 september 2014, hebt u mij uw voornemen voorgelegd om de wo-masteropleiding European Master in Sustainable Energy System Management als bekostigde opleiding in Groningen te verzorgen. De opleiding is voorgesteld in het Croho-onderdeel Economie en de studielast is door u bepaald op 90 studiepunten.

Advies CDHO

De CDHO heeft mij bij brief van 16 oktober 2014, kenmerk 2014/027, positief geadviseerd over uw aanvraag. Dit advies, dat integraal onderdeel uitmaakt van dit besluit, treft u hierbij aan.

Besluit

Gelet op bovengenoemd advies van de CDHO, het bepaalde in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (verder: WHW) en in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014, heb ik besloten in te stemmen met uw voornemen om de wo-masteropleiding European Master in Sustainable Energy System Management als bekostigde opleiding in Groningen te verzorgen.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor mijn besluitvorming is gelegen in artikel 6.2 van de WHW. Voorts zijn de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs van 3 juli 2014 (hierna: Beleidsregel) alsmede het additioneel beleidskader voor beoordeling van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen van 25 september 2013 leidraad geweest voor mijn afwegingen.

Motivering

Overeenkomstig het advies van de CDHO concludeer ik dat uw aanvraag voldoet aan de criteria a, b en c in artikel 6 van de Beleidsregel en aan de voorwaarden in eerdergenoemd additioneel beleidskader. Voor de nadere motivering verwijs ik u naar het advies van de CDHO.

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij de minister/staatssecretaris van OCW, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO, Postbus 606, 2700 ML in Zoetermeer. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op www.bezwaarschriftenocw.nl

Croho-procedure**Onze referentie**
691798

Ingevolge artikel 6.2, zevende lid, van de WHW vervalt dit besluit indien de opleiding niet binnen 10 maanden na dagtekening van dit besluit is geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs (Croho). Registratie binnen die termijn is niet eerder mogelijk dan nadat de NVAO een positief besluit heeft genomen in het kader van de toets nieuwe opleiding. In verband met de geldigheidsduur van dit besluit adviseer ik u zo spoedig mogelijk bij de NVAO een aanvraag voor de toets nieuwe opleiding in te dienen.

Wat betreft de voorgestelde studielast merk ik op dat artikel 7.4a van de WHW weliswaar ruimte laat om voor wo-masteropleidingen een grotere studielast dan 60 studiepunten te programmeren, maar dat dit voor de onderhavige opleiding geen gevolgen kan hebben voor de omvang van de bekostiging.

Een afschrift van deze brief is gezonden aan de CDHO, de NVAO, DUO-Groningen, de Inspectie van het Onderwijs, de Vereniging Hogescholen en de Vereniging van Universiteiten VSNU.

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

drs. R. Minnée

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de Minister
mw. dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Advies Geachte mevrouw Bussemaker,

datum
16 oktober 2014

Op 8 september 2014 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs het voornemen ontvangen van Hanzehogeschool om de wo master European Master in Sustainable Energy System Management als bekostigde opleiding te verzorgen te Groningen. De aanvraag was voorzien van alle voor de beoordeling van de aanvraag benodigde gegevens en is door de commissie in behandeling genomen.

onderwerp
nieuwe opleiding
Hanzehogeschool
wo master
European Master in
Sustainable Energy System
Management
Groningen

Advies Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

Gelet op het hierna volgende adviseert de commissie u om positief te besluiten op het verzoek van Hanzehogeschool om de wo masteropleiding European Master in Sustainable Energy System Management als bekostigde opleiding te Groningen te verzorgen.

ons kenmerk
2014/027

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor dit advies is gelegen in artikel 6.2 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Voorts heeft de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs van 3 juli 2014, verder te noemen de Beleidsregel, voor de commissie als leidraad gediend. Tenslotte heeft de commissie het Beleidskader voor de beoordeling van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen bij de besluitvorming betrokken. Het beoordelingskader treft u in de bijlage bij dit advies aan.

bijlage
Beoordelingskader
Beoordelingskader voor
aanvragen van hogescholen
voor wo-opleidingen

Omschrijving van de aanvraag

Aanvrager wil een wo masteropleiding realiseren die studenten toerust om de transitie in de energiesector naar meer duurzame energie vorm te geven. De opleiding is inhoudelijk vooral economisch en bedrijfskundig van aard, maar biedt de studenten ook (energie)technische en juridische vakkennis aan. Aanvrager wil de omvang van de masteropleiding vaststellen op 90 ECTS. Over dit punt velt de CDHO geen oordeel.

Aanvrager doet een beroep op criteria a, b en c in art. 6 van de Beleidsregel en op de drie criteria in het aanvullend toetsingskader voor wo-opleidingen aan hbo-instellingen.

Motivering

De aanvraag voldoet naar mening van de commissie aan de criteria in art. 6 van de Beleidsregel en aan de eisen in het aanvullend toetsingskader voor wo-opleidingen aan een hbo-instelling.

Aanvrager stelt dat de aangevraagde opleiding European Master in Sustainable Energy System Management (hierna: SESM) noodzakelijk is omdat de gewenste vernieuwing niet binnen het bestaande landelijk aanbod aan hbo en wo masteropleidingen gerealiseerd kan worden. Aanvrager heeft een beknopte vergelijking gemaakt met 6 wo masteropleidingen op energiegebied. Het betreft masteropleidingen met een sterke of minder sterke bètacomponent. Aanvrager heeft de opleiding niet vergeleken met hbo en wo masters (Technische) Bedrijfskunde en Econometrie.

De commissie heeft wel gekeken naar de verschillen en overeenkomsten met een aantal masteropleidingen (Technische) Bedrijfskunde, omdat de voorgenomen master SESM toegankelijk is voor (en ook specifiek gericht is op) afgestudeerden van wo bacheloropleidingen Technische Bedrijfskunde, Bedrijfskundige Economie en Econometrie. De commissie heeft geconcludeerd dat de masteropleidingen (Technische) Bedrijfskunde veel breder van opzet zijn en niet tot nauwelijks aandacht besteden aan duurzame energie, energietechnologie en wet- en regelgeving m.b.t. de energiesector. Aangezien de energiesector bijzonder complex en omvangrijk is, kent de commissie de vakken m.b.t. energietechniek en de energiesector in de master SESM zoveel gewicht toe dat de opleidingen (Technische) Bedrijfskunde niet vergelijkbaar zijn met deze masteropleiding SESM. Hetzelfde geldt voor Econometrie.

Drie masteropleidingen waarmee aanvrager de voorgenomen master SESM vergelijkt zijn alleen toegankelijk voor studenten met een wo bachelor in een bètadiscipline (wiskunde, natuurkunde, scheikunde) of een technische hbo bachelor plus schakelprogramma. Het betreft de Master Sustainable Energy Technologie van de technische universiteiten Delft, Eindhoven en Twente, Energy Science van de Universiteit Utrecht en Energy and Environmental Sciences van de Rijksuniversiteit Groningen. Er zijn duidelijke raakvlakken voor wat betreft de vakken op het gebied van energie en techniek, maar deze opleidingen zijn inhoudelijk technisch en niet economisch van aard. Aanvrager vergelijkt de voorgenomen opleiding verder met de specialisatie Energy & Climate Law binnen de masteropleiding Europees Recht van de RUG. Aangezien dit een zuiver juridische opleiding is waarin geen aandacht wordt besteed aan (energie)techniek laat de commissie deze opleiding verder buiten beschouwing.

Aanvrager beschrijft ook de overeenkomsten en verschillen met haar eigen (recentelijk bekostigde) wo masteropleiding Renewable Energy. Er is overlap voor wat betreft het thema duurzame energie. Renewable Energy is echter een technische opleiding gericht op het ontwerpen, testen en in de praktijk toepassen van zonne-energie, windenergie- en warmtenetten. Al deze elementen ontbreken in de master SESM.

De enige opleiding die daadwerkelijk verwant is aan de voorgenomen master SESM is de onbekostigde wo masteropleiding Master Environmental and Energy Management (MEEM) van de Universiteit Twente. De inhoud van beide opleidingen heeft betrekking op economie, energietechnologie, management en juridische aspecten van de energiesector. De master SESM besteedt in het curriculum in verhouding meer aandacht aan energiesystemen (toepassingen, infrastructuur, system intelligence), waar de master MEEM het zwaartepunt legt bij energiemanagement en -beleid. Beide opleidingen leiden studenten op tot beleidsmakers op energiegebied, bedrijfskundigen in de energiesector, energie-

pagina 3 van 8 adviseurs voor grote en kleine bedrijven en de overheid. Zij zijn volgens zowel de UTwente als de Hanzehogeschool de toekomstige *decision makers* in de publieke en private sector op energiegebied. Een verschil tussen beide opleidingen zit in de instroom. MEEM is toegankelijk voor zowel studenten met een bètatechnische achtergrond als voor studenten met een bachelordiploma in de bestuurskunde, bedrijfskunde of aanverwante gammawetenschappen. SESM is slechts toegankelijk voor bedrijfskundigen, bedrijfseconomen en econometristen met een BSc graad en voor hbo-economen en hbo technische bedrijfskundigen die een aanvullend schakelprogramma hebben gevolgd. Dit verschil in instroom werkt ook door in het gehele karakter van de opleidingen: MEEM is een postinitiële opleiding voor werkenden in de energiesector, de voorgenomen master SESM is opgezet als initiële opleiding voor studenten die rechtstreeks doorstromen vanuit de bacheloropleiding.

De commissie concludeert dat de aanvraag voldoet aan criterium a in art. 6 van de Beleidsregel.

Beoordeling criterium b Beleidsregel

Aanvrager stelt dat de voorgenomen opleiding SESM beantwoordt aan een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke en een wetenschappelijke behoefte. Aanvrager heeft ter onderbouwing van haar stelling een arbeidsmarktonderzoek laten uitvoeren. Ecorys concludeert dat de arbeidsmarkt voor hoogopgeleiden in de energiesector de afgelopen jaren fors is gegroeid en de komende jaren zal stabiliseren (Rapport Ecorys p. 12-14). De arbeidsmarkt in aanverwante sectoren (rijksoverheid, bouw, industrie, adviesbureaus op energiegebied) ziet er minder gunstig uit, al wordt er voor de bouw een voorzichtige groei voorspeld (ROA, De Arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018). Afgestudeerden van de opleiding SESM zullen naar verwachting met name aan het werk gaan als projectmanager en als adviseur bij grote energieprojecten, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid. Aangezien het gaat om functies voor gespecialiseerde hoogopgeleiden zal het aantal baanopeningen beperkt zijn. Vanwege hun helicopterview en kennis van zowel (project)management en juridische en economische zaken als technische kennis kunnen zij een brug slaan tussen de opdrachtgever en de technici die het werk moeten uitvoeren. Uit interviews die Ecorys heeft gehouden blijkt dat potentiële werkgevers waarde hechten aan het in staat zijn tot systeemdenken. Werkgevers schatten in dat er in de energiesector naast technici steeds meer van dit type bruggenbouwers nodig zullen zijn. Naast deze uitbreidingsvraag is er ook een vervangingsvraag: de energiesector vergrijst en de komende jaren zal een substantieel aantal hoogopgeleide werknemers in de branche de arbeidsmarkt verlaten. Deze arbeidsplaatsen kunnen deels opgevuld worden door afgestudeerden SESM. Buiten Nederland is met name de Duitse arbeidsmarkt relevant voor afgestudeerden van deze opleiding; in Duitsland groeit de werkgelegenheid in de energiesector de komende jaren. Het sterk internationale karakter van de opleiding (o.a. blijkend uit de verbondenheid met EUREC, Association of European Renewable Energy Research Centres) sluit blijkens het onderzoek aan op wensen van werkgevers in Nederland. Bovendien vergroot het feit dat de studenten geacht worden een deel van hun studie aan een buitenlandse universiteit door te brengen hun kansen op de arbeidsmarkt in de rest van Europa. Al met al concludeert Ecorys dat de markt weliswaar beperkt is, er zijn niet zo heel veel energiestrategen en projectmanagers nodig, maar dat er voldoende baanopeningen zijn voor afgestudeerden van deze opleiding. Dit in het bijzonder

pagina 4 van 8 omdat aanvrager de instroom schat op 20 a 30 studenten per jaar. De commissie beoordeelt deze conclusie als houdbaar.

Naast de arbeidsmarktbehoefte is er volgens aanvrager sprake van een maatschappelijke behoefte. Het departement van EZ zet met zijn topsectorenbeleid in op de versterking van een aantal branches. Duurzame energie is daar één van. Deze topsector is verdeeld over een zevental Topconsortia voor Kennis en Innovatie. Al deze Topconsortia zijn relevant voor afgestudeerden van de master SESM. Bovendien is in september 2013 het Energieakkoord gesloten tussen de overheid en een groot aantal bedrijven. Zij streven gezamenlijk naar verbetering van het milieu, versterking van de concurrentiekracht van Nederland en 15.000 extra banen in de bouw- en energiesector in 2020 (alle niveaus bijeengenomen). Daartoe wordt €13 tot € 17,7 miljard extra geïnvesteerd in de sector. Ook binnen de Europese Agenda Horizon 2020 en het Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (FP7) is veel aandacht en budget beschikbaar voor de transitie naar duurzame energie. Uit dit laatste blijkt ook de wetenschappelijke behoefte aan de master SESM: er wordt vanuit Nederland en Europa fors geïnvesteerd in het verwerven van meer kennis over nieuwe manieren om duurzaam energie op te wekken en op te slaan, slimme energienetwerken in te richten, energie te besparen en slimme steden in te richten.

De commissie concludeert dat de aanvraag voldoet aan criterium b in art. 6 van de Beleidsregel omdat deze opleiding beantwoordt aan een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke behoefte.

Beoordeling criterium c Beleidsregel

Aanvrager heeft in de prestatieafspraken met de Minister twee zwaartepunten vastgelegd, die ook als zodanig erkend zijn door de Review Commissie Hoger Onderwijs. Deze zwaartepunten zijn Energie en Healthy Ageing. De voorgenomen masteropleiding SESM sluit direct aan het zwaartepunt Energie. Aangezien de voorgenomen opleiding aansluit op een zwaartepunt in de prestatieafspraken wordt aangenomen dat de aanvraag voldoet aan criterium c in art. 6 van de Beleidsregel, tenzij er naar het oordeel van de Minister ruimschoots voldoende opleidingen zijn die in de behoefte kunnen voorzien.

Vanaf 8 september 2014 is op de site van de CDHO kennis gegeven van het voornemen van de Hanzehogeschool om de nieuwe wo masteropleiding Sustainable Energy Systems Management in Groningen aan te bieden. Hiermee is aan de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid gegeven om hun zienswijzen op dit voornemen kenbaar te maken. Er is op 22 september een zienswijze ingediend door de Universiteit Leiden. Leiden vindt dat een hogeschool die een aanvraag indient duidelijker moet aangegeven of het gaat om een hbo of een wo masteropleiding. Verder vindt men het ambitieniveau voor wat betreft de inhoudelijke energievakken erg hoog en wijst men op het bestaan van de master Sustainable Energy Technologie van de technische universiteiten Delft, Eindhoven en Twente en de (onbekostigde) Master Environmental and Energy Management (MEEM) van de Universiteit Twente. Deze instellingen hebben geen zienswijze ingediend.

pagina 5 van 8 Aanvrager heeft een beknopt overzicht geleverd van de instroom in vergelijkbare opleidingen.¹ Uit Criho blijkt dat de eerstejaarsinstroom in al deze opleidingen gestaag groeit. De instroom in de bacheloropleidingen die toegang bieden tot deze masteropleidingen groeit ook, dus er is geen reden om aan te nemen dat de voorgenomen nieuwe opleiding een nadelig effect zal hebben op de instroom in de bestaande vergelijkbare masteropleidingen. Het belang van het onbekostigde onderwijs is hier voor zover mogelijk wel bij de beoordeling betrokken.

		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Sustainable Energy Technology	TU Delft	43	75	111	96	94	88
	TU Eindhoven	34	39	48	76	71	42
	Utwente	18	16	9	18	22	16
Science and Innovation Management (Er UU)		28	55	41	30	27	82
Energy and Environmental Sciences	RUG	16	11	25	21	27	21
totaal		139	196	234	241	241	249

Bron: Criho, september 2014

Aanvrager schat de instroom in de master SESM, mede op grond van het onderzoek dat zij door Ecorys heeft laten uitvoeren, op 20 tot 30 studenten. De commissie acht deze prognose realistisch.

Zoals reeds bij de beoordeling van criterium b is aangegeven sluit de voorgenomen opleiding aan op de topsector Energie. De inbedding in de kennisinfrastructuur is geborgd door de samenwerking met andere Europese universiteiten in het EUREC netwerk, het samenwerkingsverband met de Rijksuniversiteit Groningen op het gebied van onderzoek en onderwijs m.b.t. duurzame energie, met het Energy Delta Institute (EDI), de Energy Valley en de TU Delft. Tenslotte is er voor deze opleiding een Academic Board opgezet voor borging van de academische kwaliteit, waarvan de leden hoogleraar zijn aan de RUG en de TU Delft. Voor de borging van aansluiting bij de beroepspraktijk is een Professional Board ingesteld.

De commissie concludeert dat er in het bestaande landelijk onderwijsaanbod ruimte is voor deze masteropleiding. De aanvraag voldoet aan criterium c in art. 6 van de Beleidsregel.

Aanvullende criteria wo opleiding aan hbo instelling

Aangezien het hier gaat om een aanvraag voor een wo master door een hogeschool, zijn de aanvullende criteria van toepassing die zijn vastgelegd in het additionele beleidskader voor de beoordeling van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen (brief van de Minister van OCW aan de voorzitter van de CDHO, 25 september 2013, kenmerk 545349).

Het betreft de volgende aanvullende criteria:

1. De wo-opleiding aan de hogeschool is complementair aan het wo-aanbod van universiteiten. Het gaat zoveel mogelijk om niet-pendante richtingen.
2. De hogeschool kan aantonen dat de opleiding aansluit bij de onderwijs- en onderzoekszwaartepunten van de hogeschool, zoals overeengekomen in de

¹ De meest verwante opleiding, de Master Environmental and Energy Management van de Universiteit Twente, is een onbekostigde opleiding. Hier zijn geen instroomcijfers van bekend.

pagina 6 van 8 prestatieafspraken.

3. Er is aantoonbaar sprake van een duurzame relatie met een academische instelling i.v.m. het bieden van een academische onderzoeksomgeving.

Criterion 1

De opleiding die aanvrager wil aanbieden is een pendant van een wo-opleiding aan een universiteit, te weten de onbekostigde master Energy and Environment Management van de Universiteit Twente. De onderhavige opleiding kan als complementair aan dit aanbod worden beschouwd op grond van significante verschillen voor wat betreft inhoud, karakter en instroompopulatie. De voorgenomen master SESM is inhoudelijk sterk gericht op alle aspecten van energiesystemen (20 ECTS van de 90 ECTS wordt exclusief gewijd aan het verwerven van kennis over energiesystemen). De master MEEM focust echter op energiebeleid en -management.

Uit het curriculum en de beschrijving van de master MEEM op de website van de UTwente blijkt het postinitiële karakter; de opleiding is niet alleen toegankelijk voor bachelors, maar ook voor diegenen die al een masteropleiding hebben afgerond en over relevante werkervaring beschikken. MEEM biedt een verdieping van en aanvulling op bestaande theoretische kennis en praktijkervaring van de studenten. De voorgenomen master SESM wordt daarentegen in voltijd aangeboden, stelt geen werkervaringseisen en is toegankelijk voor recent afgestudeerde bachelors.

Dit initiële karakter uit zich ook in het feit dat de instroompopulatie verschilt: in Twente worden zowel bachelors als masters van bètaopleidingen als van economische opleidingen toegelaten, bij de Hanzehogeschool alleen bachelors (technische) bedrijfskunde, bedrijfskundige economie en econometrie.

Tenslotte kan de master SESM een interessante kruisbestuiving opleveren met de wo master Renewable Energy, die de Hanzehogeschool ook binnen het EUREC netwerk heeft vormgegeven. De aanvraag voldoet aan criterium 1 van het additionele beleidskader.

Criterion 2

Zoals hierboven reeds is vastgesteld sluit de opleiding SESM aan op het zwaartepunt Energie dat aanvrager in de prestatieafspraken met de Minister heeft vastgelegd. De aanvraag voldoet aan criterium 2 van het additionele beleidskader.

Criterion 3

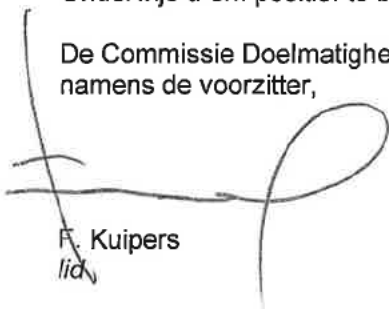
Zoals hierboven reeds is vastgesteld heeft aanvrager een duurzaam samenwerkingsverband met de Rijksuniversiteit Groningen en werkt zij intensief samen met o.a. de universiteiten van Pisa en Zaragoza in het kader van EUREC. De aanvraag voldoet aan criterium 3 van het additionele beleidskader.

De commissie concludeert dat de aanvraag voldoet aan de criteria in het additionele beleidskader voor de beoordeling van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen.

pagina 7 van 8 Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs u om positief te besluiten op het voorliggende verzoek.

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs
namens de voorzitter,

F. Kuipers
lid

Beoordelingskader macrodoelmatigheid nieuwe opleiding

Aan de hand van de in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs van 3 juli 2014 genoemde voorwaarden worden voornemens tot het verzorgen van een nieuwe opleiding beoordeeld op doelmatigheid. Een nieuwe opleiding kan volgens artikel 6 van deze Beleidsregel alleen doelmatig worden geacht indien het voornemen voldoet aan de criteria a, b en c.

Volgens criterium a heeft het instellingsbestuur aangetoond dat uitbreiding van het landelijk aanbod met de nieuwe opleiding noodzakelijk is en dat de vernieuwing niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod.

Volgens criterium b heeft het instellingsbestuur aangetoond dat er behoefte bestaat aan de nieuwe opleiding, zijnde overwegend een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte.

Volgens criterium c dient het instellingsbestuur aan te tonen dat er in het landelijk onderwijsaanbod ruimte is voor de opleiding. Indien de voorgenomen opleiding aansluit op zwaartepunten die de instelling heeft vastgelegd in de prestatieafspraken², wordt aangenomen dat is voldaan aan criterium c, tenzij naar het oordeel van de Minister reeds voldoende opleidingen in de behoefte kunnen voorzien.

---

² In de beschikkingen tot toekenning van de prestatiebekostiging heeft de Minister geen uitspraken gedaan over de doelmatigheid van eventueel in het voorstel aangekondigde nieuwe opleidingen of vestigingsplaatsen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

CDHO
T.a.v. de heer drs. N.M. Verbraak
Postbus 85498
2508 CD DEN HAAG

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
IPC 2250

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
M. Keizer

T +31 6 15 03 81 17
ma.keizer@minocw.nl

Onze referentie
545349

Uw referentie

Bijlagen
1

Datum 25 SEP. 2013

Betreft Additioneel beleidskader voor beoordeling van aanvragen van
hogescholen voor wo-opleidingen

Geachte heer Verbraak,

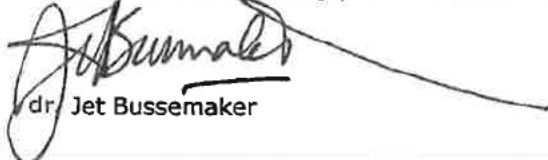
Op verzoek van uw commissie is een beleidskader ontwikkeld om aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen aan te toetsen. Dit beleidskader is aanvullend op de voorwaarden die gesteld worden aan aanvragen voor nieuwe opleidingen, zoals opgenomen in de beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012.

Ik vertrouw erop dat dit beleidskader u voldoende handvatten biedt bij de beoordeling van dergelijke aanvragen.

Ik verzoek u dit beleidskader op uw website toegankelijk te maken voor de hoger onderwijsinstellingen.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker

Beleidskader voor aanvragen macrodoelmatigheid van hogescholen voor wo-opleidingen

September 2013

Inleiding

Deze notitie betreft een additioneel beleidskader bij de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 dat ziet op het aanbod van wo-opleidingen (bachelors en masters) aan hogescholen.

Een doelmatigheidsaanvraag van een hogeschool voor het aanbieden van een bekostigde wo-master heeft de vraag opgeroepen onder welke voorwaarden hogescholen academisch onderwijs kunnen verzorgen. In de WHW is niet uitgesloten dat hogescholen academisch onderwijs aanbieden, maar in de taakopdracht is wel omschreven dat zij primair gericht zijn op het verzorgen van hoger beroepsonderwijs. Noch in de WHW, noch in de huidige Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 zijn additionele richtlijnen verbonden aan het verzorgen van onderwijs dat niet behoort tot de primaire gerichtheid van de instelling. Om die reden heeft de CDHO gevraagd om een additioneel beleidskader.

In het rapport van de Commissie-Veerman, 'Differentiëren in drievoud' is bevestigd dat het binaire onderscheid in het hoger onderwijssysteem goed en waardevol is. Binariteit betekent: het onderscheid tussen twee basisoriëntaties op respectievelijk onderzoek en beroep. Maar, zo stelt het rapport, dit is geen absoluut onderscheid, want feitelijk gaat onder de oppervlakte van het onderwijsaanbod meer nuancering schuil.¹ De Commissie-Veerman benadrukt in haar rapport dat de beide typen onderwijs in de kern een andere identiteit hebben en de commissie wil een ontwikkeling op gang brengen, waarmee dat onderscheid verder wordt aangescherpt. Maar aan de andere kant, er moet gewaakt worden voor verstarring en niet-functionele schotten tussen de twee sectoren. Universiteiten en hogescholen die zich aan de grenzen van de wo- en hbo-sectoren bevinden, kunnen op een aantal aspecten overeenkomsten gaan vertonen. Dat is geen bedreiging of verwatering van het binaire onderscheid, maar past uitstekend in het streefbeeld van een meer gevarieerd bestel.²

Deze zienswijze van de Commissie-Veerman sluit aan op de uitgangspunten van de WHW, waarin gesteld wordt dat hogescholen gericht zijn op het verzorgen van hoger beroepsonderwijs. Zij kunnen onderzoek verrichten voor zover dit verband houdt met het onderwijs aan de instelling. Zij verzorgen in elk geval bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs, zij verzorgen in voorkomende gevallen masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs en zij dragen in elk geval kennis over ten behoeve van de maatschappij (artikel 1.3, tweede lid). Over universiteiten stelt de wet dat zij gericht zijn op het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek (artikel 1.3, eerste lid). Met de invoering van de bachelor-masterstructuur in 2002 is expliciet in dit wetsartikel gekozen voor deze formulering van 'gericht zijn op'. Het laat geen twijfel bestaan over de 'core business' van de onderscheiden instellingen, maar door deze ruimere formulering wordt het mogelijk dat universiteiten ook bepaalde opleidingen uit het hoger beroepsonderwijs verzorgen en hogescholen zich enigszins op het terrein van het wetenschappelijk onderwijs en het daarmee verbonden wetenschappelijk onderzoek begeven.³

¹ Commissie-Veerman, 'Differentiëren in drievoud', blz. 30

² Idem, blz. 32

³ Kamerstukken II, 2001-2002, 28 024, nr. 3, blz.48-49

Deze bevestiging in het rapport van de Commissie-Veerman van het belang van de binariteit, maar tegelijkertijd het erkennen van een grensgebied tussen de sectoren waar mengvormen en samenwerking ontstaan, vraagt om een helder beleid ten aanzien van dat grensgebied. Wanneer staat de minister grensgevallen toe? Met dit additioneel beleidskader probeert de minister deze helderheid te bieden. De drie uitgangspunten daarbij zijn 1) zoveel mogelijk complementariteit aan het wo-aanbod, 2) aansluiting bij de gekozen zwaartepunten van de instelling en 3) verankering van een duurzame academische onderzoeksomgeving om de student ook een voldoende academische leeromgeving te kunnen bieden.

Additioneel beleidskader wo-opleidingen aan hogescholen

Het hieronder voorgestelde additioneel beleidskader is een aanvulling en op punten verbijzondering van de voorwaarden die al gesteld worden in de genoemde beleidsregel. De voorwaarden in de beleidsregel zijn kort samengevat:

- a) Is er een nieuwe opleiding nodig of kan de vernieuwing in het aanbod binnen bestaande opleidingen plaatsvinden?
- b) Is er een arbeidsmarkt-, maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte?
- c) Is er, gezien het bestaande aanbod, ruimte voor een nieuwe opleiding (er vindt een afweging plaats tussen de arbeidsmarktbehoefte en de instroom van studenten in bestaande vergelijkbare opleidingen)?

De kernpunten van een additioneel beleidskader voor het bekostigen van wo-opleidingen (bachelors en masters) aan hogescholen bestaat uit de volgende voorwaarden:

1. De wo-opleiding aan de hogeschool is complementair aan het wo-aanbod van universiteiten. Het gaat zoveel mogelijk om niet-pendante richtingen.
2. De hogeschool kan aantonen dat de opleiding aansluit bij de onderwijs- en onderzoekszwaartepunten van de hogeschool, zoals overeengekomen in de prestatieafspraken.
3. Er is aantoonbaar sprake van een duurzame relatie met een academische instelling i.v.m. het bieden van een academische onderzoeksomgeving.

Toelichting

Ad. 1 De wo-opleiding aan de hogeschool is complementair aan het wo-aanbod van universiteiten

De gewenste wo-opleiding aan de hogeschool wordt in beginsel aangeboden in domeinen, waarin de hogescholen traditioneel sterk zijn en die minder voorkomen aan de universiteiten. Oftewel er is sprake van een niche voor wo-opleidingen aan hogescholen. Er is sprake van complementariteit aan het aanbod van wo-opleidingen aan universiteiten en de opleiding ligt in het verlengde van het aanbod van beroepsgerichte opleidingen, waarin de hogescholen traditioneel hun onderwijsaanbod kennen.

Een aantal voor de hand liggende complementaire domeinen, ofwel niches zijn, bijvoorbeeld:⁴

- kunstvak	- hotelopleidingen
- paramedisch	- toerisme/ vrijetijd
- zorg/verpleging	- sport
- welzijn	

In de domeinen waarin het hbo actief is, uit zich ook het beroepsgerichte karakter van het hbo. Het beroepenveld wordt echter complexer en er wordt steeds meer van werknemers verwacht. Daarom kan het zijn dat de arbeidsmarkt in deze meer

⁴ Deze lijst is bedoeld om een aantal voorbeelden te noemen en is geen uitputtende opsomming van domeinen.

beroepsgerichte domeinen vraagt om studenten met academische competenties en onderzoeksvaardigheden, dat het beroepsgerichte aanbod van opleidingen aan de hogescholen in deze domeinen niet meer voldoet en dat de universiteiten in deze domeinen onvoldoende aanbod hebben.

De wo-opleiding dient uiteraard onderscheidend te zijn van het hbo-aanbod. In de beleidsregel wordt de voorwaarde gesteld dat de instelling moet aantonen dat een nieuwe opleiding noodzakelijk is en tevens dat een wo-opleiding noodzakelijk is en een hbo-opleiding geen alternatief is. Duidelijk moet zijn dat een opleiding met een wetenschappelijk karakter noodzakelijk is voor de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en dat een beroepsgerichte opleiding niet in die ontwikkeling kan voorzien.

Ad. 2 Aansluitend bij de onderwijs- en onderzoekszwaartepunten van de hogeschool

In de beleidsregel is opgenomen dat er een soepeler beoordeling plaatsvindt op de vraag of er ruimte is in het bestaande aanbod voor een nieuwe opleiding, wanneer de nieuwe opleiding aansluit op de zwaartepunten van de instelling in onderwijs en onderzoek, zoals overeengekomen in de prestatieafspraken.

In aanvulling hierop moet de hogeschool aantonen in staat te zijn om wo-aanbod te verzorgen en dat de wo-opleiding inhoudelijk aansluit bij één of meer zwaartepunten in onderzoek en onderwijs aan de hogeschool. Dit kan onder andere blijken uit aspecten zoals:

1. ervaring met het aanbod van 3-jarige trajecten voor vwo'ers aan de hogeschool in het betreffende vakgebied, of het grote aantal vwo'ers dat studeert aan de hogeschool in het betreffende vakgebied,
2. de hogeschool doet praktijkgericht onderzoek dat relevant is voor de wo-opleiding, of heeft bijvoorbeeld een Centre of Expertise dat inhoudelijk aansluit op de wo-opleiding,
3. de hogeschool heeft nationaal of internationaal connecties met universiteiten in het vakgebied, doet mee aan (inter)nationale onderzoeksprojecten.

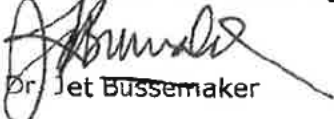
Ad. 3 Duurzame relatie met een academische instelling i.v.m. het bieden van een academische onderzoeksomgeving

De hogeschool kan aantonen een duurzame relatie te hebben met een academische instelling om wetenschappelijke kennis op aanpalende vakgebieden (bijvoorbeeld statistiek, methoden en technieken van onderzoek, etc.) te garanderen, om een academische leeromgeving te kunnen bieden en om de aanstelling van hoogleraren te garanderen. Deze duurzame relatie kan bijvoorbeeld vormgegeven worden door:

1. de wo-opleiding wordt als joint degree met een universiteit vormgegeven, of de hogeschool is aantoonbaar onderdeel van een internationaal consortium van universiteiten dat de opleiding in gezamenlijkheid aanbiedt,
2. de hogeschool heeft een (langjarig) convenant met een academische instelling afgesloten t.b.v. ten minste de bovenstaande punten.

Naast deze additionele voorwaarden moet de instelling op grond van de beleidsregel ook aantonen dat de nieuwe wo-opleiding rendabel zal zijn (voorwaarde c). De aanvrager dient aan te tonen dat er een studentenpotentieel is voor de wo-opleiding aan de hogeschool.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Dr. Jet Bussemaker